

Pareltjes

over de geschiedenis van Rossum
nummer 56, juni 2026

Sursum Corda, Rossums hervormde zangvereniging

We zien hier een foto van de hervormde zangvereniging Sursum Corda ('Verheft uw hart'). Ze is genomen op het voorplein van het gemeentehuis, in het begin van de jaren '60. De vereniging, die op 15 december 1941 werd opgericht, had een afdeling voor volwassenen en tevens een voor kinderen. De vereniging is bij kinderen kennelijk populair. Er staan liefst 28 jeugdleden op de foto. Toch was het jeugdkoor geen lang leven beschoren. Na enige jaren werd het jeugdkoor, ondanks het enthousiasme van het begin, opgeheven.

Het koor voor volwassenen heeft tot in de 21^e eeuw

bestaan. Overal in ons land waren er koren, die elkaar regelmatig troffen op concoursen of uitvoeringen. Er was met andere woorden een opmerkelijke 'koor-cultuur' in ons land. Het is opvallend dat deze vorm van 'zang-cultuur' verleden tijd lijkt te zijn. In zekere jaren bestond het koor (voor volwassenen) uit 20, soms nog meer, zingende leden. Voorzitter van Sursum Corda was mevrouw Nees Schreuders uit de Slotselaan. Andere bestuursleden van Sursum Corda waren Wim van der Zalm, fruitteler uit de Burchtstraat, en mevrouw Van Hemmen, vrouw van de smid uit de Hogeweg.

In de voorste rij zien we negen gehurkt zittende kinderen, van links naar rechts zijn dat: Janneke Beenen, Andrea Liebrecht, Nellie de Koning, Arie Beenen, Teun de Leeuw, Dirk Vos, Riekje Benckhuijsen, Marian van der Zalm en Ineke Wijgerse. In de tweede rij zitten, van links naar rechts: Gerda Wijgerse, Ankie Liebrecht, ?? de Vree (de dochter van een schipper die 'voor defensie' in de Maas lag), de dirigent Jan van Neerijnen, Jenny van Ingen en Jenny Liebrecht. In de derde rij staan, van links naar rechts, Jan van Neerijnen (neef van de dirigent), Saartje de Vries, Marietje Liebrecht, (achter de dirigent) Hennie van der Zalm, Willy Liebrecht, Netty van Neerijnen, Anneke van der Sluys en Hennie Sterk. In de achterste rij staan van links naar rechts Huib de Vries, een nog niet getraceerd meisje, Gerrie van der Zalm, Johanna van Steenbruggen, Hannie Wijgerse en Marietje de Leeuw.

Op de foto houdt Jan van Neerijnen een mooi, chic vaandel vast. Dat zal nog steeds bestaan. Maar waar het is opgeslagen, is onbekend, wellicht in de Protestantse kerk.

Er werd door zowel het volwassenenkoor als door het jeugdkoor gerepeteerd in Ons Huis, een houten barak uit de oorlog dat was aangekocht om te dienen als gemeenschapshuis. Die barak stond in de Manhuisstraat. Er werden door Sursum Corda uitvoeringen in Ons Huis gehouden, meestal op avonden waarin men samen optrok met de toneel-

vereniging ODI. Daarvoor moest Ons Huis telkens min of meer verbouwd worden. Midden in de ruimte van Ons Huis bevond zich een houten scheidingswand die dan tijdelijk verwijderd werd. Gedurende de week was het voorste gedeelte van Ons Huis in bedrijf als kleuterschool (zie ook Parelje 24, april 2023). Voor uitvoeringen moesten alle schoolspullen tijdelijk achter een wand worden opgeslagen. Nadat het dorpshuis De Parel werd geopend, heeft men Ons Huis afgebroken. Het gebouw was totaal 'op'. Dat gebeurde rond 1970.

Sint Andries

Wat zegt Van der Aa over het gehucht Sint Andries? 'Het is in 1816 aangelegd ter vervanging van het fort, dat vroeger aan de andere zijde van het Schansgat gelegen was.' Het schansgat was de open verbinding tussen de Waal en de Maas in deze tijd. Ten westen van dit Schansgat - dus daar waar Rossum lag - lag het oude fort Sint Andries. Ten oosten was - tot het dorp Heerewaarden - de Heerewaardense overlaat. Bij hoog water in de Waal stroomde het water zonder de belemmering van een dijk naar de Maas. Aan die kant van het Schansgat was het gehucht Sint Andries. Er zouden in die tijd - we spreken dan van 1599 - 80 inwoners, aan het Sint Andreasschansgat in Sint Andries wonen. De naam verwijst naar de apostel Andreas. In Sint Andries werd een kleine kerk gesticht, die aan de apostel was toe gewijd, schrijft Van der Aa.

De vraag is waarom de Spaanse Gouverneur van de Nederlanden zoveel belang hechtte aan het Schansgat. Wel, het Lans van Maas en Waal was

Spaans en de Bommelerwaard was Staats. Het was de bedoeling de Bommelerwaard 'in bedwang te houden en de schepvaart langs den Waal en de Maas, ten nadeele der Staatschen, te belemmeren.' Een duidelijk politiek doel dus, dat paste in de strijd die in de Tachtigjarige Oorlog in het Rivierengebied werd geleverd. Maar in het jaar daarop werd Sint Andries door Prins Maurits van Oranje belegerd en na mitterij door de Spaanse troepen vanwege het uitblijven van de betaling waarop zij recht hadden, kon Sint Andries worden ingenomen. Van der Aa voegt daar aan toe dat er een voorwaarde aan de inname was verbonden: de Staten zouden de achterstallige soldij voldoen die de voor Spanje vechtende soldaten te goed hadden. Deze, merendeels uit Walen bestaande soldaten, gingen bovendien over in Nederlandse dienst. Zo ging dat in die tijd met huurlingenlegers: men koos de zijde van degenen die (het meeste) betaalde. In 1575, schrijft Van der Aa tenslotte, poogden de Spanjaarden tevergeefs de schans te herwinnen.

Uit het jaarverslag van 1904 van de gemeente Rossum

De bevolking van Rossum bevatte op 1 januari 1904 1306 inwoners. Op 31 december waren dat er 1348, dus een toename van 42 inwoners (ruim 3%). Er waren in dat jaar 28 huwelijken gesloten. Men kon 43 geboren kinderen verwelkomen, maar moest van 18 inwoners afscheid nemen vanwege hun overlijden. Kennelijk was er geen 'nieuwkomer' en evenmin iemand die uit de gemeente naar elders vertrok.

Het verslag meldt dat de waterput in de buurtschap Cingel goed is. Er werd voor f 22,67 aan besteed. Deze buurtschap lag ongeveer halverwege de huidige Koningstraat. In de volksmond wordt die straat soms nog wel 'de Singel' genoemd. In het verslag wordt van 'de Medische Politie' gesproken, waarvoor overigens niets werd uitgegeven. Het gaat om maatregelen die zouden moeten worden genomen om de toestand van het

vuil (met betrekking tot goten, riolen, privaten en urinoirs) te verbeteren. Dat men daaraan aandacht schonk, is te begrijpen als men bedenkt dat er geen waterleiding was en geen riolering zoals we dat tegenwoordig kennen. In de eeuw daarvoor had vervuild afvalwater enkele keren tot grote problemen geleid, zoals bij cholera-epidemieën.

De gemeente heeft een gemeentelijke geneesheer. Dat is de arts J.W. ten Bokkel Heunink. Hij krijgt voor zijn werk f 6,50, maar moet daarvoor ook geneesmiddelen verstrekken. Deze arts vertrekt uit de gemeente in 1915.

Het verslag maakt melding van de start van een katholieke school in Rossum, waaraan twee onderwijzers werkzaam zijn: M.H. van den Biggelaar en J.J.C. Smulders. Er zijn, bij aanvang van de school, 94 leerlingen ingeschreven.